

نگرشی نظام یافته برای طراحی ایران ۱۴۰۰

دکتر رضا مکنون

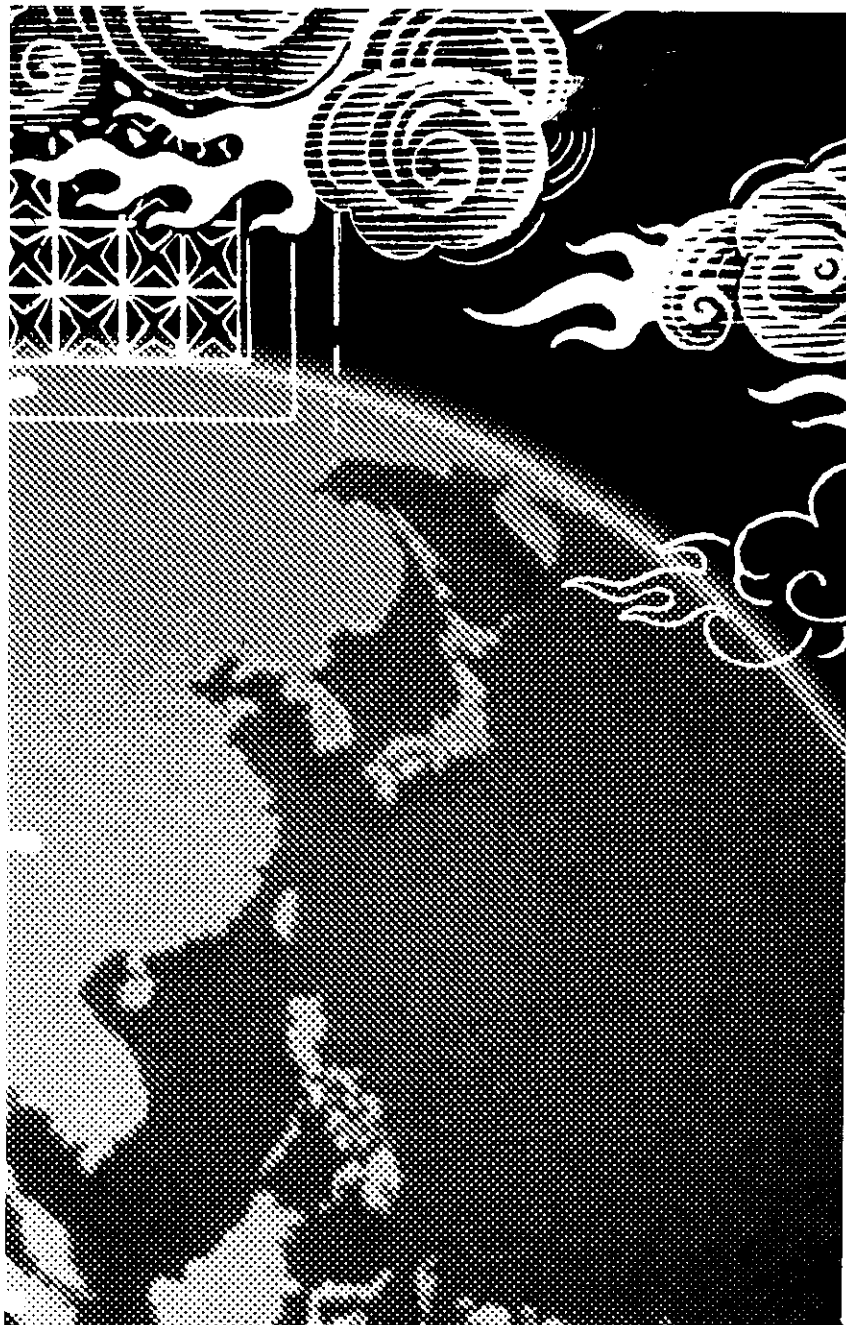
عضو هیات علمی دانشگاه صنعتی امیرکبیر و
دبیر شورای پژوهشهای علمی کشور

مجموعه حاضر نگرش نظام یافته‌ای برای «طراحی ایران ۱۴۰۰» معرفی می‌نماید. در ابتدا نقش و اهمیت آینده‌نگری و نظریه برخی متفکران آینده‌نگر مورد اشاره قرار گرفته، عوامل مؤثر در برنامه‌ریزی بلندمدت از جمله آرمان و فرهنگ کشور، تحولات فراملی، تحولات محتوایی و ارتقای مفهوم توسعه بیان شده است. تواناییهای کشور شامل جمعیت و نیروی انسانی، موقعیت جغرافیایی، منابع نفت و گاز، منابع معدنی و زیرساختهای کشاورزی، صنعت، ارتباطات و اطلاع‌رسانی و روحیه سازندگی در این نوشتار مورد بحث قرار گرفته.

همچنین، مؤلفه‌های مهم توسعه در ایران ۱۴۰۰ شامل نگرش قانون اساسی به توسعه اجتماعی و نمونه‌های کمی از برخی عوامل توسعه نشان داده شده است. مجموعه این عوامل، اهمیت و پیچیدگی برنامه‌ریزی بلندمدت را نشان می‌دهد و با تواناییهای بالقوه و بالفعل کشور می‌توان به اهداف معقولی که به دقت طراحی شده باشد دست یافت.

راهبرد پیشنهادی در این نوشتار، تقسیم‌بندی اهداف را در سه سطح تأمین حداقل نیازها، استفاده بهینه از منابع و اهداف عالی جامعه آرمانی توصیه می‌نماید.

در بخش پایانی این نوشتار، عنوانهای مؤلفه‌های مهم و برخی پیشنهادها ارائه شده است که به منزله طرح جامع نبوده و هدف عمده مطرح کردن روش کار بوده است.

۱- مقدمه

هیأت وزیران در تاریخ سوم مرداد ۱۳۷۵ برنامه ریزی بلندمدت برای سال ۱۴۰۰ شمسی را تصویب نمود و سازمان برنامه و بودجه مجری آن تعیین شد. در پی آن، در مطبوعات و سخنرانیها، دیدگاههایی در خصوص ایران ۱۴۰۰ مطرح شد. برخی دیدگاهها بیانکننده آرمانها و برخی دیگر بیانکننده «اهداف قابل دسترسی» براساس تواناییهای بالقوه و یا بالفعل بودند.

نگرشی در خصوص «اهمیت آینده‌نگری و مآل اندیشی»، «عوامل مؤثر در برنامه‌ریزی بلندمدت»، «تواناییهای ایران» و «مؤلفه‌های مهم در ایران ۱۴۰۰» بخشهای اصلی مورد توجه در این مقاله هستند.

۲- اهمیت آینده‌نگری و مآل اندیشی

توجه به تحولات در آینده، سیاستگذاری و برنامه‌ریزی براساس مآل اندیشی در دهه‌های اخیر مورد امعان نظر محافل مختلف از جمله سازمانهای بین‌المللی، اتحادیه‌های منطقه‌ای، کشورها، سازمانها، شرکتهای متفکران قرار گرفته است. نمونه‌ای از این توجهات عبارتند از: - سازمانهای بین‌المللی: توجه به مسائل جهانی محیط زیست و پیش‌بینی وضعیت کره مسکون در آینده؛

- یونسکو: فرهنگ و توسعه (گزارش دکوئیپار)^۱، آموزش قرن ۲۱ (گزارش دلور)^۲؛

- کشورها: مالزی ۲۰۲۰^۳، کانادا در قرن ۲۱^۴، برنامه بلندمدت ژاپن، برنامه اروپای واحد؛

- تشکلهای کشورها: گروه ۷، آ.سه. آن، اگو، گروه هشت کشورهای اسلامی؛

- در ایران نیز مجموعه‌هایی که ناظر به آینده هستند عبارتند از: قانون اساسی کشور، طرح آمایش سرزمین، طرح جامع کالبدی، طرح جامع آب، طرح جامع حمل و نقل، طرح جامع انرژی، سیاستهای کلی نظام (مجمع تشخیص مصلحت نظام)

برخی متفکران آینده‌نگر و نظریه‌های آنان

در دهه‌های اخیر، در زمینه آینده و آینده‌نگری، برخی از متفکران به بحث و بررسی پرداخته‌اند و هر یک نظریه‌هایی ارائه کرده‌اند که به برخی از عمده‌ترین آنها در زیر اشاره می‌شود:

۱- الوین تافلر^۵، ظهور «تمدن اطلاعات» و ظهور زنجیره‌ای از کشورهای اطلاعات‌اندوز (Info-intensive) که اقتصادهایشان به

قدرت مغزی متکی است را پیش‌بینی کرده است.

۲- ساموئل هانتینگتن^۶ در نظریه «برخورد تمدنها» با مطرح ساختن هشت تمدن اصلی (اسلامی، کنفوسیوس، غربی، ژاپنی، هندو، اسلاو، ارتدکس، امریکای لاتین و احتمالاً آفریقا) پیش‌بینی می‌نماید که جنگهای آینده در امتداد خطوط گسل بین این تمدنها روی می‌دهد. وی همچنین، اتحاد تمدن اسلامی و کنفوسیوس در مقابل تمدن غرب را نیز پیش‌بینی کرده است.

۳- فرانسیس فوکویاما، لیبرال دموکراسی را نقطه پایان تکامل ایدئولوژیک بشریت و آخرین شکل حکومت دانسته است. هریک از این نظریه‌ها و نظریه‌های دیگری که در ارتباط با آینده مطرح شده است، موافقان و مخالفان جدی دارند.

۳- عوامل مؤثر در برنامه‌ریزی بلندمدت

۳-۱- آرمانها و فرهنگ کشور

قانون اساسی، فرهنگ ملی - اسلامی و ارزشهای اجتماعی و دینی، عوامل مؤثر در برنامه‌ریزی بلندمدت هستند که شناسایی و تبیین آنها ضروری است.

۳-۲- تحولات فراملی

در دوران اخیر، تحولاتی در سطح جهان به وقوع پیوسته است که عمدتاً در جهت جهانی شدن برخی امور است. بدیهی است وضعیت جدید، شرایط محیطی را فراهم می‌آورد که در برنامه‌ریزی برای آینده تأثیر می‌گذارد. برخی امور مهم عبارتند از:

۳-۲-۱- اتحادهای منطقه‌ای و جهانی:

فروپاشی شوروی و کشورهای نوپای آسیای میانه و قفقاز، اروپای واحد و موقعیت ترکیه و اتحادیه‌های آسیایی؛

۳-۲-۲- قوانین و مقررات جهانی:

- جهانی شدن اقتصاد (سازمان تجارت جهانی WTO)؛
- قوانین و کنوانسیون‌های بین‌المللی محیط زیست؛
- قوانین مربوط به حقوق بشر.

۳-۳- تحولات محتوایی

نوآوری در مدیریت امور مختلف، دستاوردهایی به دنبال داشته

است که زمینه‌های مهمی را در افزایش بهره‌وری و امکان رقابت بهتر فراهم آورده است.^{۹۷} در طراحی و برنامه‌ریزی برای آینده توجه به این دستاوردها دارای اهمیت بوده و باید به طور جدی ارزیابی و در فعالیتهای منظور شوند:

- نقش دانش و اطلاعات در توسعه همراه با تحول عظیم در شیوه تولید و به کارگیری دانش در همه زمینه‌ها؛
- نقش موثر نوآوری در آینده؛
- ساختارهای نوین و پیچیده با مدیریتهای نوین؛
- جایگزین شدن «ارزش زمان» به جای «مقیاس اقتصادی»؛
- سازمانهای کارآفرین.

۳-۴- ارتقاء مفهوم توسعه

مفهوم توسعه در طول تاریخ تغییر کرده دارای سیر تکاملی بوده است. منشاء تحولات از توسعه اقتصادی آغاز و در حال حاضر توسعه انسانی پایدار مفهوم نهایی است که از سوی سازمانهای جهانی معرفی شده است.

- توسعه اقتصادی: رشد سرانه تولید ناخالص داخلی؛
 - توسعه اقتصادی همراه با توزیع درآمد: رشد سرانه تولید همراه با توزیع عادلانه درآمد و دسترسی همه افراد جامعه به فرصتهای توسعه؛

- توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی: توسعه همه جانبه؛
 - توسعه انسانی پایدار با سه شاخص:^{۱۱}
 حیات انسانی: امید به زندگی در بدو تولد؛
 دانش: میزان باسوادی بزرگسالان + طول متوسط تحصیل افراد در جامعه؛
 سطح زندگی: سرانه تولید ناخالص داخلی تبدیل شده براساس قدرت خرید.

۴- تواناییهای ایران

۱-۴- جمعیت و نیروی انسانی

رشد جمعیت ایران در سالهای گذشته افزایش قابل توجهی داشته ولی در چند سال اخیر، تا حدودی تعدیل پیدا کرده است که با این حال، به علت اینرسی و نوسانات رشد جمعیتی، پیش‌بینی جمعیت در آینده باید براساس گروههای سنی و زنان در دوران باروری صورت گیرد. پیش‌بینی می‌شود که جمعیت سال ۱۴۰۰ حدود ۱۰۸

میلیون نفر باشد.

با وجود رشد جمعیت در کشور، به علت جوان بودن و توان بالقوه نیروی انسانی، مجموعه نیروی انسانی از توانهای بالقوه کشور محسوب می‌شود. جمعیت شاغل - در صورتی که بار تکفل خالص از ۳ نفر به ۲ نفر کاهش یابد - حدود ۳۵ میلیون نفر خواهد بود که یک سوم جمعیت کشور را تشکیل می‌دهد:

سال	۱۳۷۵	۱۴۰۰
- جمعیت کشور (میلیون نفر)	۶۰	۱۰۸
- رشد جمعیت (درصد)	۱/۴۷	۲/۳۷
- جمعیت ۱۵-۶۴ ساله (میلیون نفر)	۳۳/۷	۶۷
(درصد از کل جمعیت)	(۵۶٪)	(۶۲٪)
- جمعیت ۱۰ سال به بالا (میلیون نفر)	۲۵	۸۵
(درصد)	(۷۵٪)	(۸۰٪)
- جمعیت شاغل (میلیون نفر)	۱۵	۳۵
(درصد)	(۲۵٪)	(۳۳٪)
- بار تکفل خالص	۳	۲
- مولد (میلیون نفر)	۱/۲	۲/۵

۲-۴- موقعیت جغرافیایی ایران

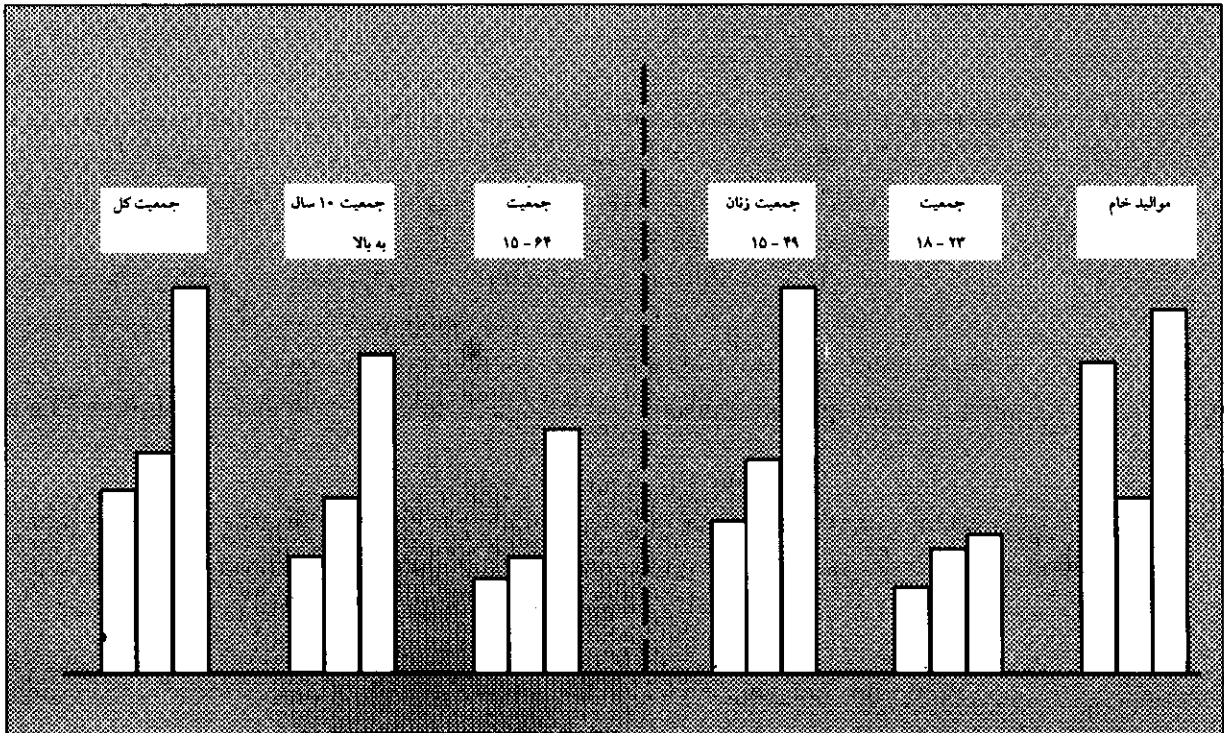
برخی از موقعیتهای ویژه جغرافیایی مؤثر در برنامه‌ریزی کشور عبارتند از:

- همجواری با کشور پاکستان، افغانستان، ترکمنستان، آذربایجان (ونخجوان)، ارمنستان، ترکیه و عراق؛
- دسترسی نزدیک زمینی و دریایی به کشورهای قزاقستان، قرقیزستان، تاجیکستان، گرجستان، سوریه، کویت، عربستان، امارات، یمن، روسیه و...؛
- ارتباط دریایی گسترده شامل دریای خزر، خلیج فارس و دریای عمان؛

- موقعیت ویژه حمل و نقل بین‌المللی شامل راه ارتباطی آسیا به اروپا، آسیای میانه و روسیه به خلیج فارس و دریای عمان.

۳-۴- منابع نفت و گاز

منابع نفت و گاز کشور تا سالهای آینده نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار خواهند بود و از این رو، چگونگی بهره‌برداری و استفاده

تغییرات جمعیتی در سالهای ۱۳۶۵ - ۱۳۷۵ - ۱۴۰۰ (مقیاسها متفاوت است - میلیون نفر)

نیروی انسانی متخصص صورت گرفته است. شناسایی کامل این تواناییها و ملحوظ داشتن آنها در برنامه ریزی آینده از نکات مهم خواهد بود.

بهینه از آنها تعیین کننده است:

۴-۱ منابع نفت قابل تبدیل به مواد پتروشیمی با ارزش افزوده زیاد (۹۸ میلیارد بشکه ذخایر نفت خام)؛

۴-۲ منابع گاز (دومین کشور جهان با ۱۹ درصد ذخیره گاز بعد از روسیه با ۴۵ درصد ذخیره).

۴-۳ کشاورزی؛

۴-۴ آب؛

۴-۵ خاک؛

۴-۶ عوامل تولید: کود، سم، بذر و...؛

۴-۷ فن آوری و نیروی انسانی.

۴-۸ منابع معدنی

منابع معدنی کشور طیف وسیعی را در برمی گیرد و باید باتوجه به فرایندهای تبدیلی و ارزش افزوده آنها و همچنین موقعیت بازار داخلی و خارجی اولویت بندی شود.

۴-۹ صنعت و معدن

۴-۱۰ سخت افزار؛

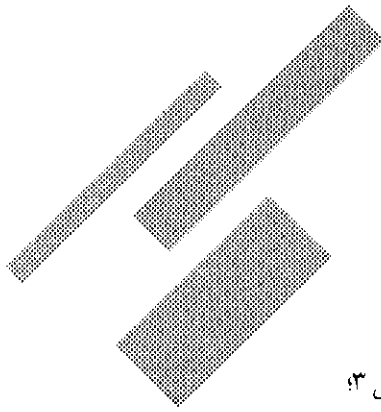
۴-۱۱ انسان افزار؛

۴-۱۲ دانش افزار؛

۴-۱۳ نهاد افزار.

۴-۱۴ زیر ساختهای تولیدی

در سالهای گذشته، سرمایه گذاریهای مهم و قابل توجهی در زمینه زیر ساختهای تولیدی از جمله کشاورزی، صنعت و معدن و همچنین

۴-۶- زیر ساختهای ارتباطات و اطلاع رسانی
زیرساختهای ارتباطات و اطلاع رسانی که اهمیت ویژه‌ای برای توسعه دارد و در سایر کشورها سرمایه‌گذارهای عظیمی بر روی آن صورت می‌گیرد، در کشور ما هنوز به طور جدی به آن توجه نشده است. از بخشهای مهمی که باید در برنامه‌ریزی آینده به آن توجه شود ایجاد و توسعه زیرساختهای ارتباطات و اطلاع رسانی است.

۴-۷- روحیه سازندگی و انقلابی در جامعه ایرانی
مردم ایران پس از انقلاب اسلامی و پشت سرگذاردن جنگ تحمیلی و روحیه کار و سازندگی که در سالهای اخیر به وجود آمده است، به عنوان نیروی بالقوه برای برنامه‌ریزی آینده باید مورد توجه قرار گیرند.

۵-۲- اهداف کمی برخی مؤلفه‌های توسعه در سال ۱۴۰۰
در صورتی که تغییراتی در روشها، فن آوری، بهره‌وری و آموزش داده نشود تأمین برخی نیازهای کشور در سال ۱۴۰۰ با مشکلات زیادی روبه‌رو همراه بود. محاسبات اولیه در برخی زمینه‌ها به شرح موارد زیر است:

۵-۲-۱ زمین کشاورزی برای خودکفایی در غلات
حدود ۲/۶ برابر سطح زیر کشت فعلی؛

۵-۲-۲ آب برای کشاورزی
با نظام آبیاری کنونی حدود ۲۰۰ میلیارد متر مکعب فقط برای آبیاری کشاورزی مورد نیاز خواهد بود (بیش از ۱/۵ برابر آب قابل استحصال در کشور)؛

۵-۲-۳ شاغلان در بخش کشاورزی
در حال حاضر هر کشاورز به طور متوسط غذای ۲۰ نفر را تأمین می‌کند. این رقم در کشورهای توسعه یافته ۴۰ تا ۸۰ نفر است. اگر ظرف ۲۵ سال آینده با افزایش کارایی توان تولید یک کشاورز به ۳۵ نفر افزایش یابد، تعداد شاغلان کشاورزی در سال ۱۴۰۰ حدود ۳ میلیون نفر خواهد بود (معادل شاغلان فعلی) و عملاً بخش کشاورزی فرصت شغلی زیادی ایجاد نخواهد نمود.

۵-۲-۴ رشد سرانه تولید ناخالص داخلی
۱- رشد سرانه ۴ درصد (در این گزینه بیکاری زیاد خواهد بود)
تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۴۰۰ باید ۴/۸ برابر وضع فعلی باشد.
۲- رشد سرانه ۸ درصد (حدود سه برابر رشد جمعیت)
تولید ناخالص داخلی کشور در سال ۱۴۰۰ باید ۶/۸ برابر وضع فعلی باشد.

۵-۲-۵ افزایش سهم ایران در تجارت خارجی
۱- در حال حاضر سهم ایران از تجارت خارجی جهان حدود ۰/۳

۵- مؤلفه‌های مهم توسعه در ایران ۱۴۰۰
۵-۱- اصول قانون اساسی مرتبط با توسعه اجتماعی
قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران دارای ابعاد مهم توسعه اجتماعی بوده آرمان و اهداف والایی را در بر می‌گیرد. بدیهی است دسترسی کامل به اهداف ذکر شده در مدت زمان کوتاه عملی نبوده ولی در فرایند یک برنامه ۲۵ ساله می‌توان قسمتهای مهمی از آنها را برنامه‌ریزی و تأمین نمود. برخی اصول قانون اساسی در ارتباط با توسعه اجتماعی به شرح زیر است:

- اشتغال کامل: بند ۲ و ۴ اصل ۴۳؛
- آموزش همگانی: بند ۲ و ۳ اصل ۳؛
- توجه به آموزشهای فنی و حرفه‌ای: بند ۷ اصل ۴۳؛
- آموزش عالی (خودکفایی): بند ۳ اصل ۱۳؛
- علوم و فن آوری: بند ۴ اصل ۳؛
- رشد فرهنگ عمومی: بند ۱ اصل ۳؛
- تسهیل ازدواج و امکان لازم برای تشکیل خانواده: اصل ۱۰ و بند ۱ اصل ۴۳؛
- حقوق زنان: اصل ۲۱؛
- خوراک و غذا: بند ۱۲ اصل ۳؛
- مسکن: بند ۱۲ اصل ۳ و اصل ۳۱؛
- پوشاک: بند ۱ اصل ۴۳؛
- بهداشت و درمان: بند ۱ اصل ۴۳ و بند ۱۲ اصل ۳ و اصل ۲۹؛
- تأمین اجتماعی: اصل ۲۹؛

۲۵ سال آینده، اهمیت و حیاتی بودن آنها و پیش‌بینی وضعیت جهانی به سه سطح تقسیم شود:

- اهداف سطح اول: تأمین حداقل نیازها و الزامات در بخش؛
- اهداف سطح دوم: استفاده بهینه از کلیه منابع و امکانات؛
- اهداف سطح سوم: اهداف جامع برای تحقق جامعه آرمانی.

۵-۵-۵. عنوانها و اهداف پیشنهادی برای مولفه‌های مهم توسعه در ایران ۱۴۰۰

با در نظر گرفتن راهبرد پیشنهادی، ضروری است در هر بخش عنوانهای کلیدی مشخص شده و برای هر عنوان سه سطح (اول، دوم، سوم) از اهداف تعریف شوند. راهبرد تلفیق عنوانهای اهداف در سطوح مختلف نیز اهمیت داشته هماهنگی و همخوانی بین آنها ضروری است. در بهترین حالت، راهبرد انتخاب شده ضمن تضمین توسعه پایدار در بلندمدت به جامعه آرمانی نیز نزدیک خواهد شد. باتوجه به اینکه ممکن است وضعیت محیطی و پیش‌بینی آینده نیز تغییر نماید از این رو ضروری است انعطاف‌پذیری در برنامه‌ریزی به ترتیبی صورت گیرد که به سادگی و با هزینه کم قابل تطبیق با وضعیت جدید باشد. عنوانهای اصلی و برخی عنوانهای فرعی و همچنین شاخصها برای مؤلفه‌ها در زیر ارائه شده است. مجموعه ارائه شده تنها به صورت نمونه ذکر شده‌اند و به عنوان اهداف نهایی پیشنهاد نشده‌اند.

الف) اقتصاد و تولید

۵-۵-۱ مؤلفه اقتصادی

- ۱- رشد سرانه تولید ناخالص داخلی (حداقل رشد یا ۴ برابر رشد جمعیت یا در حد قدرت اقتصادی اول منطقه)؛
- ۲- سهم مناسب از تجارت جهانی (حفظ ۰/۳ درصد فعلی یا سه برابر وضع فعلی یا بالاترین سهم در میان کشورهای منطقه)؛
- ۳- سایر عوامل مهم اقتصادی نظیر حداقل درآمد و توزیع درآمد نیز باید هدف گذاری شود.

۵-۵-۲ مؤلفه انرژی

- ۱- مصرف سرانه انرژی؛
- ۲- شدت انرژی (میزان انرژی مصرف شده به ازای واحد تولید شده)؛

درصد است در صورتی که این سهم به ۱ درصد افزایش پیدا نماید با توجه به رشد تجارت جهانی، صادرات غیر نفتی کشور باید بیش از ۱۰ درصد در سال رشد کند.

۲- در صورتی که تولید ناخالص کشور در سال ۱۴۰۰ حدود ۶/۸ برابر وضع فعلی (۸ درصد رشد سرانه تولید ناخالص داخلی) و سهم صادرات نظیر وضع فعلی حدود یک سوم آن باشد، کل صادرات غیر نفتی باید حدود به ۳۰ برابر صادرات غیر نفتی سال ۱۳۷۵ برسد.

۵-۲-۶ مسکن مورد نیاز

در صورتی که متوسط خانوار از ۵ نفر فعلی به ۴ نفر تقلیل یابد (۲ فرزند)، تعداد خانه‌های مورد نیاز در سال ۱۴۰۰ حدود ۲/۲۵ برابر تعداد مسکن فعلی خواهد بود (سالانه ۳/۲ درصد رشد تولید مسکن بدون احتساب جایگزین مسکنهای نامناسب فعلی).

۵-۳-۵ جمع بندی عوامل مؤثر در انتخاب مؤلفه‌های مهم توسعه در ایران ۱۴۰۰

۱- بررسی عوامل مؤثر در برنامه‌ریزی بلند مدت نشان دهنده پیچیدگی موضوع بوده پیش‌بینی دقیق وضعیت محیطی و نحوه تأثیر آن بر کشور و متقابلاً برنامه‌ریزی برای تأثیر متقابل بر وضعیت محیطی اهمیت ویژه‌ای دارد.

۲- بررسی تواناییهای کشور نشان دهنده توان مناسب برای تحقق اهداف بلند مدت است. برخی از تواناییها بالقوه و برخی بالفعل بوده و برای تبدیل آن به امکانات بالقوه نیاز به دانش، آموزش و افزایش تواناییها مورد نیاز است.

۳- دیدگاه اسلام و قانون اساسی کشور اهمیت زیادی برای توسعه اجتماعی و رشد انسانها قائل است.

۴- اهداف کمی برخی مؤلفه‌های توسعه برای سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد که بدون تحول کیفی عمیق تحقق اهداف مشکل خواهد بود.

۵-۴-۵ راهبرد پیشنهادی برای رتبه‌بندی اهداف توسعه در ایران ۱۴۰۰

باتوجه به گستردگی اهداف کمی و کیفی در هر بخش پیشنهاد می‌شود اهداف کلان بخشی باتوجه به تواناییهای موجود، امکان توسعه آن در

۳- نقش فعال در توسعه و حمل و نقل انرژی در منطقه؛
۴- توسعه صنایع تبدیلی نفت خام.

۳-۵-۵ مؤلفه صنعت

۱- سهم مناسب صنعت در تولید ناخالص داخلی؛
۲- سهم مناسب صنعت در صادرات کشور.

۴-۵-۵ مؤلفه معدن

۱- سهم مناسب معدن در تولید ناخالص داخلی؛
۲- سهم مناسب معدن در صادرات؛
۳- فرایندهای تبدیلی معادن.

۵-۵-۵ مؤلفه کشاورزی

راهبر دکلان کشاورزی به یکی از صورتهای زیر و یا صورتهای دیگر باید تعریف شود:

۱- تولید کلیه مواد غذایی استراتژیک در کشور؛
۲- تولید اقلام بهینه مواد غذایی در کشور و مبادله با سایر کشورها؛
۳- صادرکننده اقلام مهم کشاورزی.

۶-۵-۵ مؤلفه ارتباطات و حمل و نقل

۱- ایران به عنوان پل ارتباطی آسیا- اروپا و آسیای میانه- خلیج فارس؛
۲- ایجاد زیرساخت گسترده ارتباطات در سطح کشور.

۷-۵-۵ مؤلفه خدمات

۱- ایجاد زیرساخت مناسب برای صدور خدمات مهندسی در منطقه (زمینه‌های مرتبط با اهداف توسعه ایران ۱۴۰۰ نظیر راهسازی، بندرسازی، صنایع و معادن خاص، ساختمان سازی، راه آهن و...)
۲- ایجاد زیرساخت مناسب برای خدمات مالی و بانکی؛

(ب) فرهنگ، علوم و فن آوری
۹-۵-۵ فرهنگ و توسعه معنوی

۱- تثبیت ارزشهای دینی و اخلاقی: انضباط کاری، نظم اجتماعی، صرفه‌جویی و قناعت و اعتقاد به مشارکت در توسعه؛
۲- تحکیم پایه‌های فرهنگی و احراز هویت فرهنگی؛
۳- جامعه بدون دغدغه و برخوردار از عدل برای تخلق به اخلاق حسنه؛

۴- تثبیت موقعیت ایدئولوژیک ایران در جهان اسلام.

۱۰-۵-۵ علوم و آموزش

۱- کاهش نسبت بیسوادی در بزرگسالان (حذف بیسوادی تا گروه سنی ۶۰ سال)؛
۲- افزایش حداقل تحصیلات عالی همگانی به سطح کاردانی (برای افراد کمتر از ۳۵ سال در سال ۱۴۰۰)؛
۳- گسترش جامع آموزش عالی (حداقل ۳ میلیون دانشجو در سال ۱۴۰۰) و دسترسی حداقل سی درصد جوانان ۱۸-۲۳ سال به آموزش عالی.

۱۱-۵-۵ فن آوری و اطلاعات علمی

۱- افزایش سهم فن آوری و اطلاعات در تولید؛
۲- ایجاد زیرساخت جامع فن آوری و اطلاعات علمی در کشور.

(ج) سیاسی و اجتماعی

۱۲-۵-۵ مؤلفه امنیت ملی، خودکفایی نظامی و معاهدات منطقه‌ای

۱۳-۵-۵ امنیت ملی و سیاست

نحوه مشارکت مردم در امور سیاسی.

۱۴-۵-۵ جمعیت

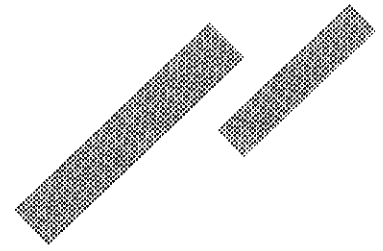
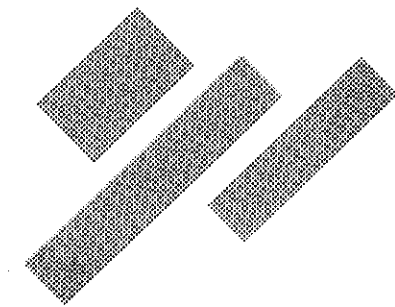
- میزان رشد جمعیت و چگونگی آن در گروه‌های اجتماعی.

۱۵-۵-۵ اشتغال

۱- درصد بیکاران قابل قبول در سال ۱۴۰۰ (کمتر از ۵ درصد)؛
۲- کاهش بار تکفل خالص به ۲ نفر؛
۳- توسعه آموزشهای کارآفرین؛

۸-۵-۵ مؤلفه توسعه روستا و اسکان شهری

۱- نیازهای اساسی برای حفظ و توسعه روستاها؛
۲- نیازهای اساسی برای توسعه پایدار شهری.

۴- نظام بیمه بیکاری.

- ۱۶-۵-۵ بهداشت عمومی، درمان و تأمین اجتماعی
- ۱- امنیت غذایی برای همه (توانایی خرید، سهولت دسترسی و ترکیب مناسب غذا)؛
- ۲- بیمه درمانی و تأمین اجتماعی (حداقل گروههای تحت پوشش).

۱۷-۵-۵ فقرزدایی

- ۱- تعریف و تأمین حداقل زندگی (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی)؛

۲- دسترسی همه مردم به فرصتهای توسعه

۱۸-۵-۵ محرومیت زدایی

حذف «مناطق محروم» در سال ۱۴۰۰.

- ۱۹-۵-۵ حذف ناهنجاریهای اجتماعی (اعتیاد، فساد، سرپیچی از قانون و...)

د) منابع طبیعی، محیطزیست، اسکان و سوانح طبیعی

۲۰-۵-۵ منابع طبیعی

- ۱- حفاظت، صرفهجویی و بهرهبرداری بهینه منابع آب، خاک و هوا؛

۲- حفاظت جنگل، مرتع و بیابانزدایی؛

۳- حفاظت محیطهای دریایی (خزر و خلیج فارس)؛

۴- تدوین مناطق زیست محیطی حفاظت شده و ویژه کشور

در سال ۱۴۰۰.

۲۱-۵-۵ سوانح طبیعی

- ۱- زلزله، سیل، خشکسالی: حداقل برنامهها برای جلوگیری از خسارات، برنامه میان مدت حفاظت در مقابل سوانح طبیعی، طرح جامع حفاظت در مقابل سوانح طبیعی.

۲۲-۵-۵ اسکان

- ۱- حفظ و توسعه روستاها؛
- ۲- توسعه شهری پایدار.

ه) ساختارها و قوانین

۲۳-۵-۵ قوانین و مقررات مورد نیاز؛

۲۴-۵-۵ ساختار مناسب تصمیم گیری؛

۲۵-۵-۵ ساختار مشارکت مردم؛

۲۶-۵-۵ ساختار مدیریتی مناسب؛

۲۷-۵-۵ ارتقاء بهره‌وری به عنوان محور ساختارها و قوانین.

فهرست منابع

- ۱- دکوتیار. «گزارش فرهنگ و توسعه» ارائه شده به اجلاس یونسکو، ۱۹۹۵.
- ۲- دلور، ژاک. «گزارش آموزش قرن ۲۱» ارائه شده به اجلاس یونسکو ۱۹۹۵.
- 3- Vision 2020 / A blue print for success, Malaysia. Incorporated, 1995.
- 4- Science and Technolog for 21st century / Canada , 1996.
- ۵- تافلر، الوین. جابه جایی در قدرت (دانایی، ثروت و خشونت در آستانه قرن بیست و یکم). مترجم: شهیندخت خوارزمی، ناشر: مترجم، تهران: ۱۳۷۰.
- ۶) هانتینگتن. ساموئل و منتقدانش. نظریه برخورد تمدنها، مترجم: مجتبی امیری، ناشر: وزارت امور خارجه، تهران: ۱۳۷۴.
- ۷- دراگر، پیتراف. جامعه پس از سرمایه‌داری، مترجم: محمود طلوع، ناشر: خدمات فرهنگی رسا، تهران: ۱۳۷۴.
- ۸- هندی، چارلزبی. عصر تضاد و تناقض، مترجم: محمود طلوع، ناشر: مؤسسه خدمات فرهنگی رسا، تهران: ۱۳۷۵.
- ۹- سنگه، پتر. پنجمین فرمان، مترجم: حافظ کمال هدایت و محمد روشن، ناشر: سازمان مدیریت صنعتی، تهران: ۱۳۷۵.
- 10- Sustainable Human Development , UN .1995 .

